

Esteetön taksikalusto

Raportti

31.1.2024

Esipuhe

Takseilla on merkittävä rooli henkilökuljetuksissa. Suurin osa taksiliikenteestä toteutuu markkinaehtoisesti. Taksiliikenteen liikevaihdosta on kuitenkin noin 40 % julkista tukea. Koronapandemian aikana julkinen tuki on ollut suurempaa (46 % vuosina 2020 ja 2021). Erityisesti julkisesti tuetuissa henkilökuljetuksissa esteettömyyden merkitys on tärkeä.

Esteettömyydellä on tärkeä merkitys liikkumisrajoitteisille asiakkaille. Kuljetuksia järjestävät viranomaiset ohjaavat hankkimansa liikenteen kaluston soveltuvuutta erityisryhmille kilpailutuksissa määriteltyjen kalustovaatimusten avulla.

Tämän selvityksen tarkoituksena on ollut tunnistaa esteettömiin ajoneuvoihin liittyvä sääntely sekä standardit. Työssä on kartoitettu myös Kelan ja hyvinvointialueiden henkilökuljetusten kilpailutusten esteettömyyteen liittyvät kalustovaatimukset. Työssä on tarkasteltu myös esimerkiksi liikennöinnin korvausperusteita ja niiden yhtenäisyyttä eri alueiden välillä.

Työtä on ohjannut ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet:

Salla-Mari Rintala	Traficom
Toni Bärman	Traficom
Timo Kärkkäinen	Traficom
Pasi Hautalahti	Traficom

Työssä on haastateltu edustajia Tuomi Logistiikka Oy:stä, Kansaneläkelaitokselta, Palvelutaksit ry:ltä sekä Pohjois-Pohjanmaan ja Etelä-Savon hyvinvointialueilta.

Työssä on ollut konsulttina WSP, jossa työstä ovat vastanneet Simo Airaksinen, Edwin 't Lam, Aleksi Ojanperä ja Antti Kataja.

Tiivistelmä – Sääntelyt ja standardit sekä kalustovaatimukset

Esteettömien ajoneuvojen sääntely on pääosin kansallista. Kansainvälinen sääntely koskee yleisemmin ajoneuvojen mitoitus- ja rakennetta. Ajoneuvolain perusteella Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on antanut määräyksen esteettömien ajoneuvojen mitoista. Lisäksi muun lainsäädännön perusteella Traficom on antanut määräyksiä taksiliikennettä koskien.

Esteettömillä ajoneuvoilla tarkoitetaan ajoneuvoja, jotka on toteutettu pyörätuolin kuljetusta varten. Tätä varten ajoneuvossa on oltava nostin tai kulkuluiska. Pyörätuolipaikan leveyden on oltava vähintään 0,75 m ja pituuden 1,10 m. Pyörätuolipaikan sekä pyörätuolipaikalle johtavan kulkuaukon korkeuden vähimmäismitoituksen perusteella esteettömät ajoneuvot jakautuvat pieniin ja suuriin ajoneuvoihin

- ▶ pienissä esteettömissä ajoneuvoissa pyörätuolipaikan korkeuden on oltava vähintään 1,40 m ja pyörätuolipaikalle johtavan kulkuaukon korkeuden on oltava vähintään 1,35 m
- ▶ suurissa esteettömissä ajoneuvoissa pyörätuolipaikan korkeuden on oltava vähintään 1,45 m ja pyörätuolipaikalle johtavan kulkuaukon korkeuden on oltava vähintään 1,45 m

Pyörätuolien kiinnittämistä ohjataan standardein. Lisäksi on ajoneuvoja, joissa on mahdollisuus kuljettaa paareja.

Tiivistelmä – Hankintayksiköt, kilpailutukset ja kaluston saatavuus

Esteettömillä ajoneuvoilla toteutettavia henkilökuljetuksia kilpailuttavat ja hankkivat hyvinvointialueet ja Kela. Lisäksi kunnat hankkivat kuljetuksia esteettömillä ajoneuvoilla esimerkiksi oppilaskuljetuksia varten, mutta kuntien kilpailutuksia ei ole tarkasteltu tässä työssä. Hankintayksiköt eivät pääsääntöisesti vaadi Traficomien määräyksiä tiukempia esteettömyyteen liittyviä vaatimuksia. Kalustolle on asetettu esimerkiksi päästöihin ja ikään liittyviä vaatimuksia. Puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen direktiivin mukaan tietty prosenttimäärä uudesta kalustosta tulee olla puhtaita ajoneuvoja tai niiden tulee alittaa säädetty CO₂/km-arvo. Direktiivi ei kuitenkaan koske M1-luokan ajoneuvoja, jotka on erityisesti rakennettu tai muunnettu siten, että ajoneuvossa voi matkustaa yksi tai useampi henkilö pyörätuolissa istuen.

Hinnat muodostuvat kilpailutuksissa useammista yksikköhinnoista. Osa hankintayksiköistä on asettanut enimmäishinnat. Hinnasta voi saada esimerkiksi lisäpisteitä, jos tarjoaa jonkin prosentin edullisemmin. Osalla hankintayksiköistä hinnat ovat kiinteitä ja lisäpisteitä voi saada esimerkiksi kuljettajien koulutuksesta ja kaluston ympäristöystävällisyydestä. Joillakin alueilla kaikki tietyllä hinnalla liikennöivät voivat osallistua kuljetuksiin.

Esteettömien ajoneuvojen saatavuus on pääosin hyvää. Koronapandemian myötä taksiliikenteen määrä on vähentynyt, mikä on jonkin verran vaikuttanut kaluston määrään. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on todennut suurimmaksi haasteeksi palveluiden saatavuuden näkökulmasta kustannusten mahdollisen nousun, mikä voi tehdä liikennöinnistä kannattamatonta.

Sisältö

1. Sääntelyt ja standardit
2. Hyvinvointialueiden ja Kelan kilpailutusten kalustovaatimukset
3. Esteettömien taksipalveluiden kalusto ja kilpailun toimivuus
4. Matkojen korvausperusteet, kaluston kustannukset ja asiakastyytyväisyys
5. Yhteenvedo esteettömyydestä kalustovaatimuksissa ja tunnistetut kehittämistarpeet

1. Sääntelyt ja standardit

Henkilökuljetuskalustoon liittyvä sääntely

Voimassa oleva sääntely

- ▶ Asetus moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, komponenttien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksynnästä ja markkinavalvonnasta (EU) 2018/858
- ▶ Ajoneuvolaki (82/2021)
- ▶ Valtioneuvoston asetus ajoneuvoista (162/2021)
- ▶ Tieliikennelaki (729/2018)
- ▶ Laki liikenteen palveluista (320/2017)
- ▶ Puhtaiden ja energiatehokkaiden moottoriajoneuvojen edistämisestä annettu direktiivi 2009/33/EY sekä direktiivin muutos (EU) 2019/1161
- ▶ Laki ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista (740/2021)
- ▶ EURO-päästönormiluokitukset
- ▶ Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission (UN/ECE) sääntö nro 107 – Luokan M2 tai M3 ajoneuvojen yleisen rakenteen hyväksymistä koskevat yhdenmukaiset vaatimukset (Addendum 106: UN Regulation No. 107, Revision 7)
 - ▶ Sovelletaan esteettömiin ajoneuvoihin silloin, kun kalustossa matkustajapaikkoja on yli 8 henkilölle ja ajoneuvot ovat ajoneuvoluokkaa M2 eli linja-autoja. Laki liikenteen palveluista ei kuitenkaan salli taksiliikennettä linja-autoilla eikä linja-autoliikennettä takseilla. On kuitenkin mahdollista tilata tilausliikennettä linja-autoilla.

Keskeinen vanhentunut sääntely. Ajoneuvojen on täytettävä valmistumishetken mukainen sääntely:

- ▶ Liikenne- ja viestintäministeriön asetus esteettömän ajoneuvon laatuvaatimuksista (723/2009)
- ▶ Asetus ajoneuvojen rakenteesta ja varusteista (1256/1992) 3 luku 13 §

Henkilökuljetuskalustoon liittyvä muu sääntely

- ▶ Määräys autojen ja niiden perävaunujen teknisestä vaatimuksista (TRAFICOM/422611/03.04.03.00/2020)
 - ▶ Esitetty esteettömien ajoneuvojen vaatimukset ja mitat
- ▶ Taksien yrittäjäkoulutukseen ja kuljettajien sekä erityisryhmien kuljettajakoulutukseen liittyvät määräykset
 - ▶ Määräys taksiliikenteen yrittäjäkoulutuksesta ja yrittäjäkokeesta (TRAFICOM/391032/03.04.03.00/2020)
 - ▶ Määräys taksinkuljettajan kokeen vaatimuksista (TRAFICOM/523956/03.04.03.00/2019)
 - ▶ Määräys taksiliikenteen erityisryhmien kuljettajakoulutuksesta (TRAFICOM/390977/03.04.03.00/2020)
- ▶ Määräys ajoneuvojen erityisvalaisimista, heijastimista, heijastavista merkinnöistä sekä hälytysajoneuvojen äänimerkinantolaitteista (TRAFICOM/393402/03.04.03.00/2020)
- ▶ Määräys kuorma- ja linja-auton kuljettajien perustason ammattipätevyyskokeesta (TRAFICOM/178951/03.04.03.00/2023)
- ▶ Määräys kuorma- ja linja-auton kuljettajien perustason ammattipätevyyskoulutuksen teoriakokeesta (TRAFICOM/543637/03.04.03.00/2021)
 - ▶ Yllä mainitut määräykset koskevat linja-auton kuljettajia, eli myös M2 pienoislinja-auton kuljettajia. Pääosa esteettömästä kalustosta on kuitenkin M1-ajoneuvoluokkaa.

Henkilökuljetuskalustoon liittyvät standardit

Standardit voivat olla vapaaehtoisia tai pakollisia. Standardit muuttuvat pakollisiksi, mikäli sääntelyssä viitataan standardiin. Sääntelyssä viitataan standardiin numerolla ja vuosiluvulla, jolloin standardin uudempi versio ei tule automaattisesti pakolliseksi. Seuraavat standardit ovat pakollisia.

- ▶ Standardit teknisistä varusteista ja apuvälineistä liikuntarajoitteisille henkilöille (ISO 10542-1:2012), ylläpitäjä ISO (The International Organization for Standardization)
- ▶ Standardi pyörätuolissa istuvan matkustajan kuljettamisesta henkilö-, paketti- ja kuorma-autossa (SFS 5912), ylläpitäjä Suomessa Yhteinen Toimialaliitto
- ▶ Standardi potilaan kuljettamisesta ambulanssissa (SFS-EN 1865-1:2010 tai SFS-EN 1865-2:2010), ylläpitäjä Suomessa Yhteinen Toimialaliitto
- ▶ Paarien kiinnitys (SFS-EN 1789:2007+A1:2010), ylläpitäjä Suomessa Yhteinen Toimialaliitto
- ▶ Standardi lääkinnällisistä ajoneuvoista laitteineen. Ambulanssit (SFS-EN 1789:2020), ylläpitäjä Suomessa Yhteinen Toimialaliitto
- ▶ Standardi tieambulansseissa käytettävistä potilaansiirtovälineistä. Osa 1: Yleiset paarijärjestelmät ja potilaansiirtovälineet (SFS-EN 1865-1 + A1), ylläpitäjä Suomessa Yhteinen Toimialaliitto

Ajoneuvoluokat

- Selvityksessä on keskitytty esteettömään taksikalustoon, joka on pääsääntöisesti M1-ajoneuvoluokkaa. Henkilöajoneuvoluokkia ovat:
- M1-luokan ajoneuvo: kuljettajan lisäksi enintään 8 henkilöä, kokonaismassa alle 5 tonnia
 - M2-luokan ajoneuvo: kuljettajan lisäksi yli 8 henkilöä, kokonaismassa alle 5 tonnia.
 - M3-luokan ajoneuvo: ajoneuvot, joissa on tilaa kuljettajan lisäksi yli 8 henkilölle ja kokonaismassa on yli 5 tonnia.¹

M1

M2

M3

Henkilöauto

- Taksit

Linja-auto

- Pienoislinja-autot

Linja-auto

- Kaupunki- ja kaukoliikenteen linja-autot

KAPASITEETTI

Enintään 8 matkustajaa

Yli 8 matkustajaa
Enintään noin 22 matkustajaa

Yli noin 22 matkustajaa

MASSA

Enintään 5 tonnia

Yli 5 tonnia

KÄYTÄNNÖSSÄ

Enintään noin 7 metriä

Yli noin 7 metriä

¹ Asetus moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, komponenttien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksynnästä ja markkinavalvonnasta (EU) 2018/858

Esteettömät ajoneuvot

- ▶ Esteetön ajoneuvo on erityisesti pyörätuolia käyttävien henkilöiden kuljetusta varten rakennettu ja varustettu ajoneuvo. Esteettömässä ajoneuvossa on oltava pyörätuolipaikka. Esteettömässä ajoneuvossa on oltava pyörätuolia varten nostin taikka leveyssuunnassa yhtenäinen ja turvallinen kulkuluiska. ²
- ▶ Esteettömässä ajoneuvossa on pyörätuolia varten nostin tai sen sijaan leveyssuunnassa yhtenäinen ja turvallinen kulkuluiska, jonka kaltevuus on enintään 14 prosenttia tai enintään 21 prosenttia, jos kulkuluiskalla liikkumista varten on käytössä sähköisesti kelautuvat ja lukittuvat pyörätuolin kiinnitysvyöt. ³
- ▶ Lattian sisätilan kaltevuus saa olla korkeintaan yhden (1) prosentin lukuun ottamatta pitkittäissuuntaa, jossa kaltevuus voi olla eteenpäin nousevasti enintään viisi (5) prosenttia. ³
- ▶ Vuodesta 2018 lähtien esteetön ajoneuvo on jakautunut kahteen alaluokkaan: pieni esteetön ajoneuvo ja suuri esteetön ajoneuvo. ³
- ▶ Pyörätuolipaikalle johtavan kulkuaukon leveys on lattiatasossa vähintään 0,80 m enintään 30 mm pyörätuolipaikan lattiatason yläpuolelta mitattuna. ³

Esteettömän ajoneuvon kokoluokka	Pyörätuolipaikalle johtavan kulkuaukon korkeus	Pyörätuolipaikan korkeus	Pyörätuolipaikan pituus	Pyörätuolipaikan leveys
Pieni	1,35 m	1,40 m	1,10 m	0,75 m
Suuri	1,45 m	1,45 m		

² Ajoneuvolaki (82/2021)

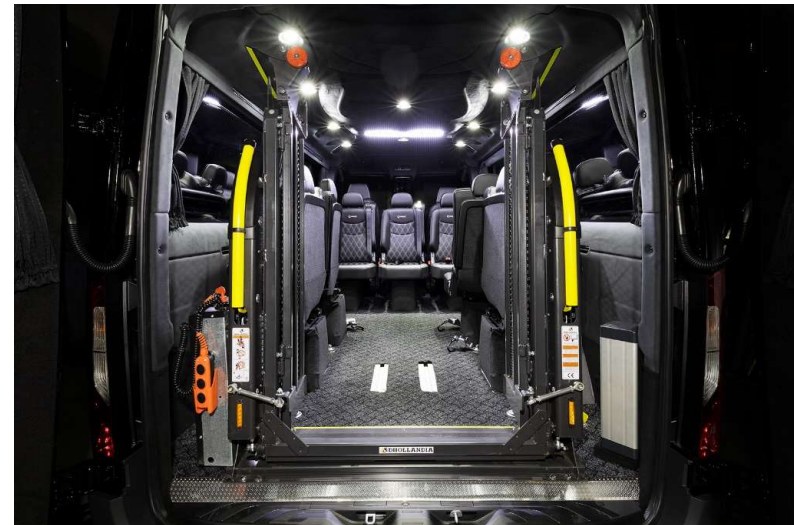
³ Määräys autojen ja niiden perävaunujen tekniset vaatimukset (422611/2020)

Pyörätuolin ja apuvälineiden kiinnittäminen

- ▶ Ajoneuvo on kuormattava siten, että mikään valmistajan määrittelemä massa ei ylity ajettaessa.⁶
- ▶ Ajoneuvon kuorma ei saa siirtyä siten, että se voi haitata ajoneuvon liikenneturvallista käyttöä. Kuorman on pysyttävä kuormakorissa ja ajoneuvossa paikoillaan kaikissa mahdollisissa kiihdytyksissä ja jarrutuksissa sekä kaarteissa ajettaessa.⁶
- ▶ ISO-standardeissa on lisäohjeita pyörätuolin ja apuvälineiden kiinnittämiseen.

Pienen esteettömän ajoneuvon pyörätuoliramppi
Kuva: Carsport

Suuren esteettömän ajoneuvon sisätila sekä pyörätuolihissi
Kuva: Carsport

⁶ Tieliikennelaki (729/2018)

Paariautoa koskevat kuvaukset ja vaatimukset

- ▶ Paariauto on muu M-luokan ajoneuvo kuin ambulanssi, jota voidaan käyttää henkilöiden kuljetukseen paareilla. Paarit on kiinnitettävä autoon turvallisesti. Kuljetustilan on oltava käyttötarkoitukseen soveltuva.⁴
- ▶ Vaakasuoraan asentoon autoon kiinnitettyjen paarien ja auton sisäkaton välisen esteettömän pystysuuntaisen etäisyyden tulee paarien yläpuolisella alueella olla vähintään 0,75 m mitattuna paarin makuualueen yläpinnasta ilman patjaa.⁵

Paariauton sisäosa
Kuva: Carsport

⁴ Ajoneuvolaki (82/2021)

⁵ Määräys autojen ja niiden perävaunujen tekniset vaatimukset (TRAFICOM/422611/03.04.03.00/2020)

Puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen direktiivin vähimmäisvaatimukset

M1

N1, M2

M3

N2, N3

Ajoneuvoluokka	Velvoite 8/2021–12/2025 hankinnoissa*	Velvoite 1/2026–12/2030 hankinnoissa*
M1 Henkilöautot N1 luokan pakettiautot ja M2 pienoislinja-autot <i>kokonaismassa alle 5 tonnia</i>	50 % uudesta kalustosta alle 50 g CO₂/km <i>(tehokas ladattava bensiini-, diesel- tai kaasuhybridit[#], sähkö, vety)</i>	50 % kalustosta 0 g CO₂/km <i>(sähkö, vety)</i>
M3 Kaupunkiliikenteen linja-autot <i>kokonaismassa yli 5 tonnia, seisomapaikkoja</i>	41 % uudesta kalustosta puhtaita ajoneuvoja <i>(uusiutuva biodiesel, maa- tai biokaasu, sähkö, vety)</i>	59 % kalustosta puhtaita ajoneuvoja <i>(uusiutuva biodiesel, maa- tai biokaasu, sähkö, vety)</i>
N2, N3 Kuorma-autot	15 % uudesta kalustosta puhtaita ajoneuvoja <i>(uusiutuva biodiesel, maa- tai biokaasu, sähkö, vety)</i>	21 % puhtaita ajoneuvoja <i>(uusiutuva biodiesel, maa- tai biokaasu, sähkö, vety)</i>

Puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen direktiivi ei koske M1-luokan ajoneuvoja, jotka on erityisesti rakennettu tai muunnettu siten, että ajoneuvossa voi matkustaa yksi tai useampi henkilö pyörätuolissaan istuen

* Velvoitteen prosenttiosuudet on sidottu ajoneuvomääriin, ei suoritteisiin.

[#] Suurimmat pakokaasupäästöt ovat enintään 50 g CO₂/km ja todellisissa ajo-olosuhteissa syntyvät epäpuhtauksia aiheuttavat päästöt ovat pienemmät direktiivin liitteen taulukossa 2/lain 6 § on mainittu. Direktiivissä ja laissa ei ole edellytetty hybridin käyttöä. Käytännössä päästörajaa ei ole saavutettavissa kuin tehokkaalla ladattavalla hybridillä.

Hyvinvointialueiden järjestämät vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaiset kuljetukset

Hyvinvointialueet tekevät kuljetuspalveluhankintoja vammaispalvelulakiin (675/2023) sekä sosiaalihuoltolakiin (1301/2014) pohjautuen.

Vammaispalvelulaki 28 § (Liikkumisen tuki)

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada tarvitsemansa kohtuullinen liikkumisen tuki, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Liikkumisen tukea on järjestettävä työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä tukevan toiminnan, työtoiminnan ja muun tavanomaisen elämän matkoihin. Liikkumisen tukea on lisäksi järjestettävä tarvittaessa valmennuksen, erityisesti osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon, vaativan moniammatillisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin.

Sosiaalihuoltolaki 23 § (Liikkumista tukevat palvelut)

Esteetön ja toimiva julkinen joukkoliikenne mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne on ensisijainen tapa järjestää kaikille soveltuva liikkuminen. Liikkumista tukevia palveluja järjestetään henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn takia, ja jotka tarvitsevat palvelua asioimisen tai muun jokapäiväiseen elämään kuuluvan tarpeen vuoksi.

Hyvinvointialueiden järjestämien vammaispalvelulain mukaisten kuljetusten toteuttamistavat ja määrät

Vammaispalvelulaki 29 § (Liikkumisen tuen toteuttamistavat)

Hyvinvointialueella on oltava käytettävissä liikkumisen tuen toteuttamistavoista vähintään henkilökohtainen apu sekä kuljetuspalvelu ja siihen tarvittaessa liitettävä saattajan apu tai tuki. Hyvinvointialue voi antaa vammaisen henkilön käyttöön auton tai muun kulkuneuvon taikka myöntää auton tai muun kulkuneuvon hankintaan tukea, jos vammaisen henkilön liikkumisen tuen tarve on runsasta.

Kuljetuspalvelumatkoja voidaan yhdistellä toteutettavaksi samalla kulkuvälineellä, jollei siitä aiheudu matkustusajan kohtuutonta pitenemistä tai muuta kohtuutonta haittaa vammaiselle henkilölle.

Vammaispalvelulaki 30 § (Liikkumisen tuen määrä)

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada liikkumisen tukea työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä tukevan toiminnan, työtoiminnan, valmennuksen, erityisen osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon, vaativan moniammatillisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin välttämättä tarvitsemansa määrä. Muun tavanomaisen elämän matkoihin on oikeus saada liikkumisen tukea vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, ellei vammaisen henkilö hae tätä pienempää määrää matkoja.

Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että vammaisen henkilön oikeus liikkumisen tukeen toteutuu toteuttamistavasta riippumatta. Vammaisella henkilöllä on hakemuksesta oikeus siirtyä matkojen määrään perustuvaan liikkumisen tukeen.

Jos hyvinvointialue on antanut taloudellisena tukena vammaisen henkilön käyttöön auton tai muun kulkuneuvon taikka myöntänyt taloudellista tukea auton tai muun kulkuneuvon hankintaan, vammaisella henkilöllä on oikeus lisäksi saada muuta liikkumisen tukea vähintään 24 yhdensuuntaista matkaa vuodessa, ellei vammaisen henkilö hae tätä pienempää määrää matkoja.

Sairausvakuutuslain mukaiset Kelan korvaamat matkakorvaukset

Sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella Kela maksaa vakuutetuille korvausta sairauden hoitoon liittyvistä matkakustannuksista ja kuntoutukseen liittyvistä matkakustannuksista. Lain mukaan vakuutetuilla on tasavertainen oikeus päästä hoitoon ja tutkimuksiin asuinpaikasta riippumatta.

Kela voi korvata asiakkaan taksimatkan silloin, kun

- ▶ hoitava lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi sen olevan asiakkaan terveydentilan perusteella välttämätöntä
- ▶ taksimatka on tilattu maakunnallisesta Kelan kanssa sopimuksen tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Muualta tilatusta taksista Kela ei maksa matkakorvausta, eikä asiakas voi hakea sitä Kelasta jälkikäteenkään.
- ▶ asiakkaan pitää käyttää erityisajoneuvoa (esim. taksia) puutteellisten julkisten liikenneyhteyksien vuoksi. Hänen pitää itse perustella tilausvälityskeskuksesta tilauspuhelun yhteydessä, miksi hän tarvitsee taksin.

Invataksin tai esteettömän ajoneuvon käyttö on perusteltava todistuksen (SV 67) kohdassa 11 ”Perustelut”

- ▶ Kela maksaa matkakorvauksia omavastuun ylittävistä summista.
- ▶ Jokaisesta matkasta maksetaan enintään 25 euron omavastuu. Yhteensä omavastuu on enintään 300 euroa vuodessa (ns. matkakatto). Kun se ylittyy, asiakkaan ei tarvitse maksaa omavastuuta loppuvuoden matkoista.

Invataksi on tarkoitettu ensisijaisesti henkilölle

- ▶ joka on liikuntakyvytön
- ▶ joka kulkee koko matkan ajan pyörätuolissa istuen
- ▶ joka tarvitsee paarikuljetuksen
- ▶ joka ei pysty siirtymään edes avustettuna pyörätuolista autoon tai autosta pois
- ▶ jonka apuväline ei mahdu tavalliseen taksiin.

Kokoon taittuva pyörätuoli on yleensä mahdollista kuljettaa myös henkilöautomallisen taksin tavaratilassa. Tällöin kuljettaja yleensä avustaa asiakkaan autoon ja autosta pois riippumatta siitä, millaisella autolla matka tehdään.

Lähde: <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-terveydenhuolto-matkakorvaukset-matkustustavat-taksi-invataksi-tai-paaritaksi>

2. Hyvinvointialueiden ja Kelan kilpailutusten kalustovaatimukset

Viranomaisten kalustovaatimukset

- ▶ Työssä on tarkasteltu nykyisiä viranomaisten kalustovaatimuksia suhteessa sääntelyyn ja standardeihin.
- ▶ Henkilökuljetuksia esteettömillä ajoneuvoilla tilaavat myös kunnat esimerkiksi opetustoimen kuljetuksia varten, mutta kuntien kuljetukset ovat rajattu tämän työn ulkopuolelle.
- ▶ Kalustovaatimukset ovat kilpailutuksissa pääosin yhtenäisiä. Viranomaisten välillä kalustovaatimuksissa on eroja lähinnä mitoissa. Niissä esiintyy hyvin pieniä, enintään n. 10 % eroavaisuuksia toisiinsa nähden. Lisäksi viittaukset sääntelyihin ja standardeihin poikkeavat jonkin verran toisistaan, joidenkin viitatessa vanhoihin sääntelyihin ja standardeihin. Vanhempien viittausten perusteena on tavallisesti aiemmin toteutetut kilpailutukset, joissa on noudatettu sen hetkistä sääntelyä ja standardeja.
- ▶ Seuraavilla sivuilla on viranomaisten eniten käyttämiä kalustoon liittyviä vaatimuksia.

Viranomaisten kalustovaatimukset – Kalustotyyppi sekä kaluston ikä ja päästöluokka

- ▶ Viranomaisten yleisimmät kalustovaatimukset ovat kalustotyyppien näkökulmasta jakautuneet henkilöautoihin, pieniin esteettömiin ajoneuvoihin sekä suuriin esteettömiin ajoneuvoihin. Nämä ovat pääasiassa M1-ajoneuvoluokkaan kuuluvia ajoneuvoja.
- ▶ Monet viranomaiset vaativat, että palveluntuottajan on tarvittaessa varmistettava auton soveltuvuus liikennöintiin huonokuntoisilla teillä tai pienillä tonteilla.
- ▶ Mikäli kalustolle on asetettu ikävaatimuksia, on rajana useimmiten 5–8 vuotta. Lisäksi Pirkanmaan hyvinvointialueella on lisätty, että mikäli ajoneuvon hiilidioksidipäästöt on 0 g/km, saa ajoneuvo olla 10 vuotta vanha.
- ▶ EURO-päästöluokkanormin osalta vaatimus tavallisesti vähintään joko EURO 5 tai EURO 6.
- ▶ Lisäksi hankinnoissa on huomioitava laki ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista. Tosin laki ei koske esteettömiä M1-ajoneuvoluokan ajoneuvoja.
- ▶ Ajoneuvojen CO₂-päästöt ovat joillakin viranomaisilla hankintavaiheessa huomioon otettava tekijä. Lisäksi jotkut viranomaiset edellyttävät päästöseurantaa sekä uusiutuvien polttoaineiden käyttöä.

Viranomaisten kalustovaatimukset – Ovet ja luiskat

- ▶ Ajoneuvon sisäänkäynnin osalta vaaditaan useimmiten, että esteettömässä ajoneuvossa tulee olla pyörätuolia varten nostin (pääsääntöisesti väh. 300 kg kantavuus) tai sen sijaan leveyssuunnassa yhtenäinen ja turvallinen kulkuluiska, jonka kaltevuus on enintään 14 prosenttia. Nostimen on oltava väh. 1350 mm pitkä ja 750 mm leveä. Nostolavassa on oltava joka reunalla putoamisen estävät reunat. Enemmistö viranomaisista noudattaa Traficomien määräyksen mukaista enintään 21 prosenttia kulkuluiskan kaltevuudeksi. Poikkeuksia ovat Lapin hyvinvointialue (14 %) sekä Kansaneläkelaitos (8 %).
- ▶ Pyörätuolipaikalle johtavan kulkuaukon leveys on lattiatasossa vähintään 0,8 m enintään 30 mm pyörätuolipaikan lattiataason yläpuolelta mitattuna. Pyörätuolipaikalle johtavan kulkuaukon korkeus on pienessä esteettömässä ajoneuvossa vähintään 1,35 m ja suuressa esteettömässä ajoneuvossa vähintään 1,45 m.
- ▶ Kulku ajoneuvoon tulee järjestää helpoksi askelmien, tukitankojen ja kahvojen avulla.
- ▶ Askelkorkeus ajoneuvon kulkuovesta noustessa ei maanpinnasta mitattuna ylitä 250 mm. Askelman on oltava tasainen ja sen syvyyden vähintään 100 mm.
- ▶ Kuljettajan tehtäviin kuuluu asiakkaiden avustaminen tarvittaessa matkan alkaessa, päättyessä, matkan aikana sekä tarvittaessa saattaminen kotiin tai asiointipaikkaan.

Pieni esteetön ajoneuvo, Volkswagen Caddy
Kuva: Carsport

Kevyt esteetön ajoneuvo, Traficomien määräyksessä suuri esteetön ajoneuvo, Mercedes-Benz Vito, Kuva: Carsport

Raskas esteetön ajoneuvo, Traficomien määräyksessä suuri esteetön ajoneuvo, Mercedes-Benz Sprinter, Kuva: Carsport

Viranomaisten kalustovaatimukset – Istuma- ja pyörätuolipaikat

Istumapaikan suhteen esiintyy vaatimuksia koskien turvavöitä, penkkien korkeussäätöä, matkustamon mittoja sekä pintoja. Pyörätuolipaikalle yleisesti asetettuja vaatimuksia:

- ▶ Pienissä esteettömissä ajoneuvoissa vähintään yksi pyörätuolipaikka. Suurissa esteettömissä ajoneuvoissa vaaditaan määräystä kovempi vaatimus, vähintään kaksi pyörätuolipaikkaa.
- ▶ Pyörätuolin ja siinä matkustavan tulee olla luotettavasti kiinnitettävissä ajoneuvoon standardin SFS 5912 tai kansainvälisen standardin ISO 10542-1:2012 mukaisesti.
- ▶ Pyörätuolin ja siinä matkustavan on oltava luotettavasti kiinnitettävissä ajoneuvoon siten kuin pyörätuolissa istuvan matkustajan kulkemisesta on standardeissa määrätty.
- ▶ Pyörätuoli tulee kiinnittää ajoneuvoon tuolin rungosta. Kiinnityshihnojen tulee olla vammaisten henkilöiden kuljetuksen standardien mukaiset. Kiinnityshihnoja on oltava neljä (4) - kaksi (2) eteen ja kaksi (2) taaksepäin.
- ▶ Pyörätuoli ei saa päästä normaaleissa olosuhteissa liikkumaan eteen- tai taaksepäin eikä siirtyä paikaltaan.
- ▶ Yhden henkilön tulee voida hätätilanteessa vapauttaa pyörätuoli kiinnityksistä 60 sekunnissa ja kiinnitysjärjestelmää tulee voida käyttää ilman työkaluja.
- ▶ Pyörätuolin edellä mainittujen standardien mukaiset kiinnikkeet sekä turvavyö on oltava autossa aina mukana.
- ▶ Pyörätuoliasiakkaan kuljetussuunta on kasvot menosuuntaan päin.
- ▶ Pyörätuolipaikan vähimmäismitat ovat 0,7 x 1,1 m ja korkeus väh. 1,4 m. Vähimmäismitat saattavat olla korkeammat suurissa esteettömissä ajoneuvoissa.

Viranomaisten kalustovaatimukset – Paarit

- ▶ Paarikuljetusten osalta on esitetty vaatimus, että ajoneuvo täyttää Trafín suosituksen paariautojen erityisvaatimuksista TRAFI/242411/03.04.03.00/2016 mukaiset määrittelyt.
- ▶ Paarien tulee vastata standardin SFS-EN 1865-1:2010 tai SFS-EN 1865-2:2010 taikka niiden uudempien versioiden vaatimuksia.
- ▶ Paarikuljetuksissa on oltava auton tyyppi-/muutostarkastuksessa hyväksytty luotettavat paarit. Paarien kiinnitys on oltava CE-merkitty.
- ▶ Ajoneuvossa tulee olla paareille asianmukainen kiinnitys alustassa olevaan kiinteään lukitukseen joko kiskokiinnityksellä tai automaattikiristinvöillä (4 kpl).
- ▶ Paarien hartiovöitä on käytettävä, mikäli paareissa kyseiset vyöt ovat olemassa.
- ▶ Paarien kiinnityksen ajoneuvoon tulee vastata ambulansseja koskevan standardin SFS-EN 1789:2007+A1:2010 tai sen uudemman version kohdan 4.5.9 vaatimuksia. Vaatimusten täyttymisen todentamisessa tulee noudattaa standardin SFS-EN 1789:2007+A1:2010 tai sen uudemman version kohdan 5.3 vaatimuksia.
- ▶ Kuljetustilassa vaakasuoraan asentoon kiinnitettyjen paarien ja ajoneuvon sisäkaton välisen esteettömän pystysuuntaisen etäisyyden tulee olla vähintään 0,75 metriä mitattuna paarin pohjalevyn yläpinnasta.

Viranomaisten kalustovaatimukset – Muut

- ▶ Ajoneuvoihin suositellaan Traficomin hyväksymää alkolukkoa. Alkolukko on pakollinen, mikäli samalla ajoneuvolla suoritetaan myös koulukuljetuksia.
- ▶ Liikenteenharjoittajalta tai kuljettajalta vaaditaan asianmukaisia lupia (taksi-, joukkoliikenne- tai henkilöliikennelupa tai taksinkuljettajan ajolupa)
- ▶ Ajoneuvojen tulee täyttää kaikki Suomessa ja EU-alueella voimassa olevat lait, asetukset ja viranomaisten antamat määräykset sekä vaatimukset koskien rekisteröintiä, rakennetta ja varusteita. Ajoneuvon käyttötarkoitukseksi on ilmoitettu luvanvarainen käyttö. Ajoneuvoissa tulee olla liikennevakuutus sekä voimassa oleva katsastus.
- ▶ Ajoneuvojen on oltava kaikin puolin ehjiä ja niiden turvalaitteiden tulee toimia moitteettomasti. Ajoneuvon maalipinnassa ei saa olla ruostevaurioita tai muita vaurioita. Ajoneuvon sisätilojen pintojen ja rakenteiden tulee olla ehjiä ja siistejä. Penkin pintamateriaalin tulee olla helposti puhdistettava eikä liian liukas. Ajoneuvot on pidettävä sisältä ja ulkoa puhtaina ja siisteinä.
- ▶ Ajoneuvojen ilmastointi tulee olla säädettävissä asiakkaan näkökulmasta mieluisaksi.
- ▶ Allergia-asiakkaita ajatellen tupakointi työvuoron aikana tai työvuoron lähestyessä on kiellettyä. Tupakointi auton lähellä tai sen sisällä on kiellettyä, koskee myös sähkötupakkaa. Myös voimakkaiden hajusteiden käyttöä tulee välttää.

Viranomaisten kalustovaatimukset – Muut

- ▶ Ajoneuvoissa tulee olla mukana oma ajoneuvolaite tilaajan kyytien välittämistä varten. Jotkut voivat vaatia myös taksamittaria.
- ▶ Jotkut viranomaiset vaativat asianmukaisten maksupäätteiden pitämistä mukana, kuljetusten rahastustavasta riippuen.
- ▶ Ajoneuvoissa tulee olla tilaa matkustajan apuvälineille ja tavaroille (pyörätuoli, rollaattori, kävelykepit sekä muut vastaavat, kauppakassit tai opaskoira). Kuljettaja on vastuussa asiakkaan tavaroiden asianmukaisesta ja huolellisesta kiinnittämisestä.
- ▶ Viranomaisesta riippuen ajoneuvossa on myös kuljetettava lasten turvaistuimia, irtoturvavöitä pyörätuolimatkustajille tai porraskiipijöitä.
- ▶ Jotkut viranomaiset vaativat myös autoille tunnisteita, että ovat henkilöliikennekuljetuksen piirissä olevia ajoneuvoja.

3. Esteettömien taksipalveluiden kalusto ja kilpailun toimivuus

Taksipalveluiden julkinen kilpailutus -selvitys (2021)

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tilaamassa tutkimuksessa selvitettiin, millaisia haasteita Kelan taksipalveluiden kilpailutukseen liittyy ja miten näitä haasteita voitaisiin ratkaista. Tutkimuksessa perehdyttiin yleiskuvaan Suomen taksimarkkinoista sekä otettiin lähempään tarkasteluun myös Kelan sekä muutaman kunnan ja kuntayhtymän tekemät kuljetuskilpailutukset. Lisäksi tutkimuksessa perehdyttiin kilpailutuksen haasteisiin, tehtiin kirjallisuuskatsaus sekä esitettiin pohdintoja ja toimenpidesuosituksia.

Julkisesti korvattujen taksikyytien merkitys Suomen taksimarkkinoille on suuri. Julkisen sektorin hankkimat tai korvaamat kuljetukset muodostavat 40 prosenttia alan liikevaihdosta, kokonaisliikevaihdon ollessa vuonna 2019 noin 1,17 miljardia euroa. Matkoja takseilla tehdään vuosittain noin 50 miljoonaa. Matkojen määrä on alkanut laskea vuodesta 2012 alkaen. Kelan korvaukset taksimatkoista ovat kuitenkin säilyneet melko ennallaan 2010-luvulla. Kansaneläkelaitoksen korvaamien taksipalveluiden osuus julkisesti tuotettujen kyytien tuomasta liikevaihdosta on 34 prosenttia.

Kela korvaa matkoja sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella. Kunnat ja kuntayhtymät (nyk. hyvinvointialueet) taas tekevät kuljetuspalveluhankintoja koulukyytejä varten sekä vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain nojalla.

Tutkimuksessa Kelan kilpailutusten haasteena nähtiin Kela-kyytien tuottamisen kustannuksiin liittyvät epävarmuudet. Mikäli kustannukset muuttuvat merkittävästi, tämä saattaa johtaa siihen, etteivät korvaukset vastaa enää palvelusta aiheutuvia kustannuksia.

Selvityksessä on tehty esityksiä kilpailutusten kehittämisestä. Alueen taksimarkkinoiden keskittymisen ja monopoli-tilanteen välttämiseksi on esitetty maantieteellisesti pienempiä kilpailutuksia tai useamman toimijan valintaa. Lisäksi on esitetty laatutekijöiden pisteyttämiseen.

Esteettömät taksit -selvitys (2021)

Huoltovarmuusorganisaation Maakuljetuspoolin Esteettömät taksit -selvityksessä kartoitettiin esteettömien taksien ajoneuvokantaa ja ominaisuuksia Suomessa. Selvityksessä keskityttiin tarkastelemaan esteettömien taksien määrää, palvelualueita ja esteettömyyden mahdollistavia ominaisuuksia. Lisäksi selvityksessä tarkasteltiin esteettömien taksien varustelun nykytilaa ja tulevaisuutta.

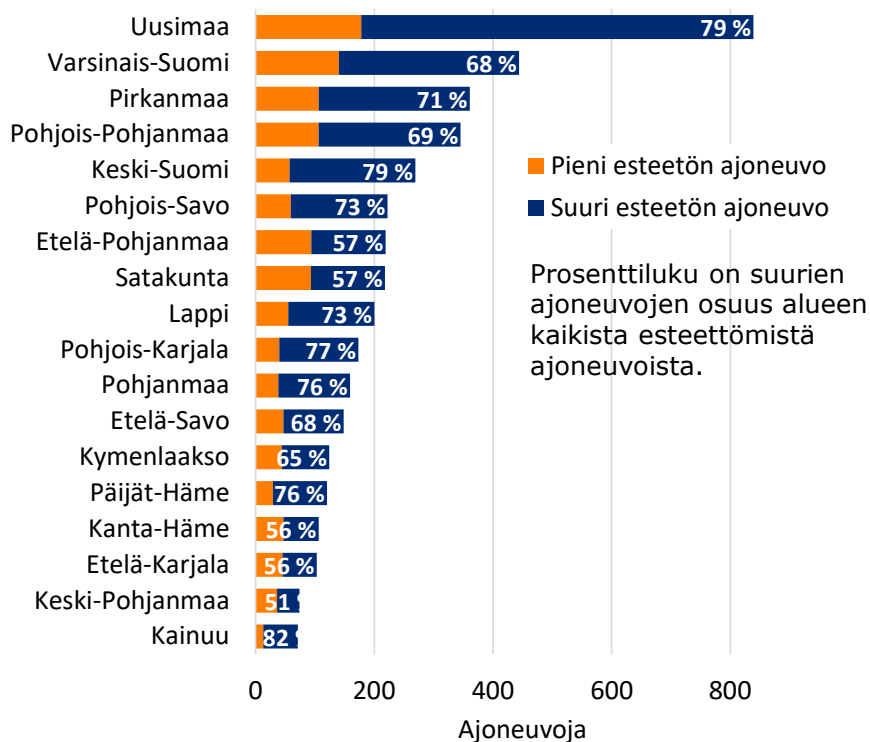
Selvityksen aineisto koostettiin taksiyrittäjille ja -yrityksille suunnatun kyselyn vastauksista sekä esteettömien taksien valmistamiseen ja myyntiin erikoistuneiden yritysten haastatteluista. Raportissa esiteltiin selvityksen tulokset ja aineiston pohjalta tehdyt suositukset.

Esteettämiä kuljetuksia tarjoavien taksiyrittäjien ja -yritysten kirjo on Suomessa hyvin laaja. Huomattava osa kyselyyn vastanneista taksiyrityksistä on pieniä, muutaman esteettömän ajoneuvon omistavia yrityksiä. Selvityksen perusteella esteettömät taksit ovat maantieteellisesti jakautuneet melko tasaisesti ympäri Suomea. Eniten palveluntarjoajia löytyy suurimpien kaupunkien ympäriltä.

Vuoden 2018 taksiuudistus ja koronapandemia vaikuttivat melko voimakkaasti esteettämiä kuljetuksia tarjoavien taksiyritysten ja -yrittäjien sekä esteettämiä takseja varustelevien ja myyvien yritysten toimintaan. Esteettömien taksien määrä ja saatavuus vaikuttavat kuitenkin tulevaisuudessa vakaalta viime vuosien kehitystä ja nykytilaa tarkasteltaessa. Huoltovarmuuden näkökulmasta on tärkeää, että alan kehitystä, uusien käyttövoimien mahdollisuuksia ja ajoneuvokannan sähköistymistä seurataan aktiivisesti.

Esteettömän kaluston määrät alueittain, kehitys sekä päästöluokat

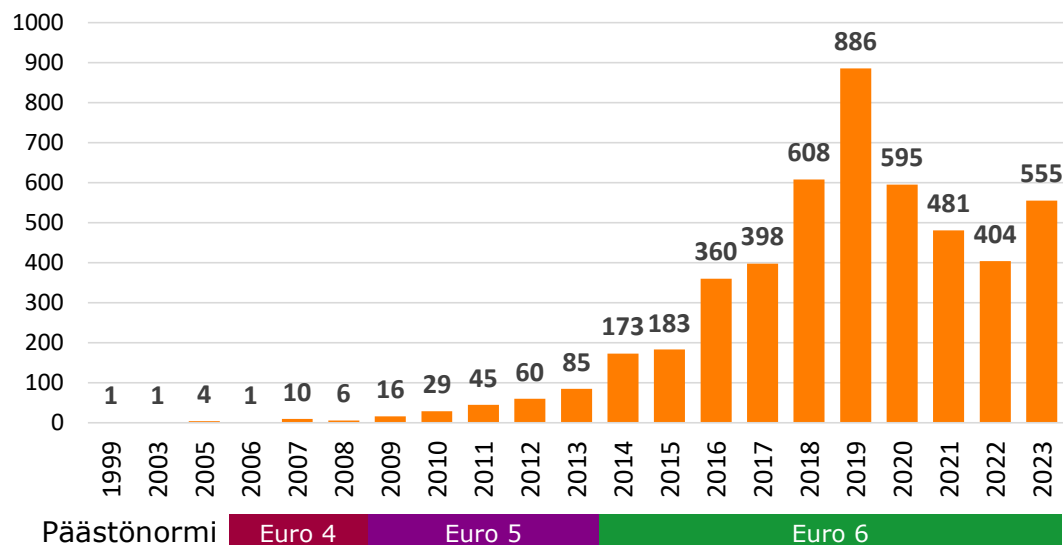
Pienet ja suuret esteettömät ajoneuvot

Suurten esteettömien ajoneuvojen osuus koko Suomessa on keskimäärin 71 %.

Lähde: ATJ Traficom, tilanne 30.11.2023

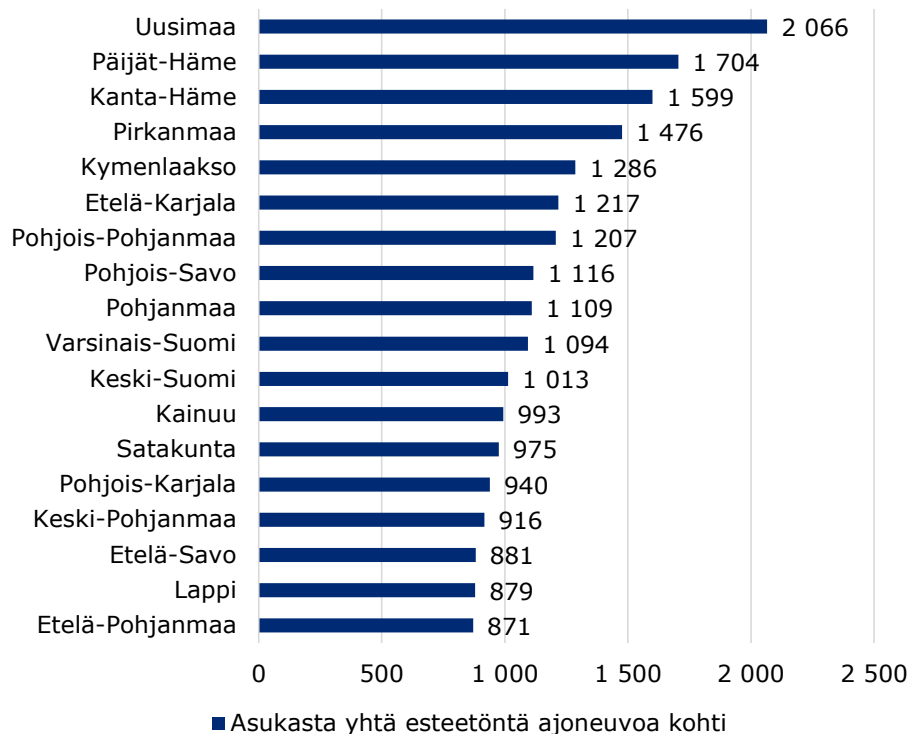
Esteettömien ajoneuvojen käyttöönottovuosi sekä kulloinkin voimassaolevat päästönormit

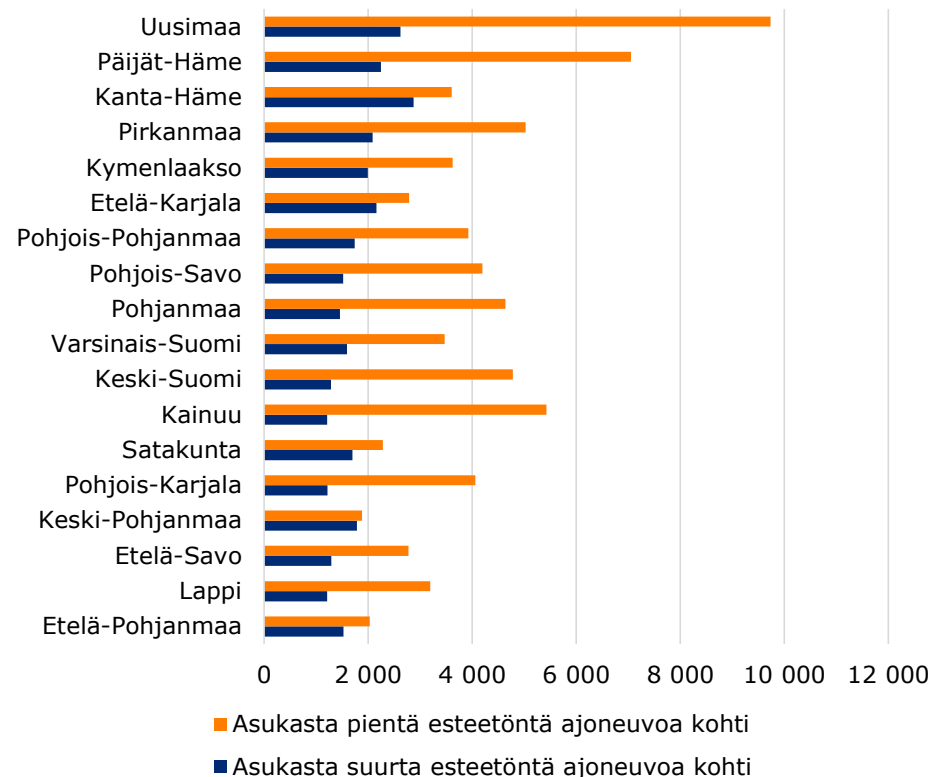
Esteettömien ajoneuvojen keski-ikä on jonkin verran yli 4 vuotta. Ennen vuotta 2006 on sovellettu aiemmin voimassa olevia päästönormeja.

Esteettömän kaluston määrät alueittain, 2023

Kaikki maakunnan esteettömät ajoneuvot
asukasmäärän suhteessa

Pienet ja suuret esteettömät ajoneuvot
asukasmäärän suhteessa

Lähde: ATJ Traficom, 2023

4. Matkojen korvausperusteet, kaluston kustannukset ja asiakastyytyväisyys

Valtioneuvoston asetus sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnasta (1113/2023)

Valtioneuvoston asetus määrää SvL-kuljetusten enimmäishinnat seuraavasti vuonna 2024 (suluissa vuoden 2023 hinnat asetuksen 1041/2022 mukaisesti):

- ▶ Perusmaksu 6,39 € (6,11 €)
- ▶ Ajomatkamaksu taksaluokka I: 1,75 €/km (1,67 €/km), enintään 4 matkustajaa
taksaluokka II: 2,24 €/km (2,14 €/km), yli 4 matkustajaa tai paariauto
- ▶ Odotusmaksu 50,96 €/h (48,77 €/h)
- ▶ Avustamislisä 17,01 € (16,28 €), auton ja asunnon sisätilan välinen matka, ehtoina, että kuljettaminen edellyttää esteetöntä ajoneuvoa sekä, että terveydenhuollon edustaja on määritellyt kulkuneuvon ja avustamisen tarpeellisuuden.

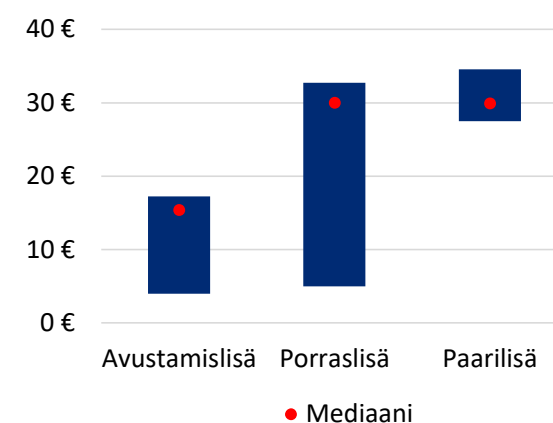
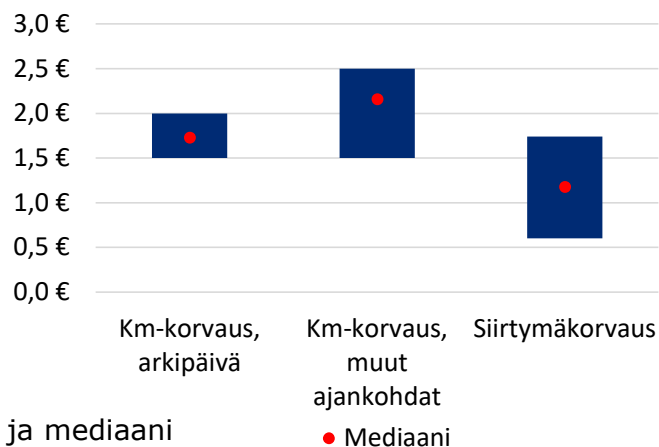
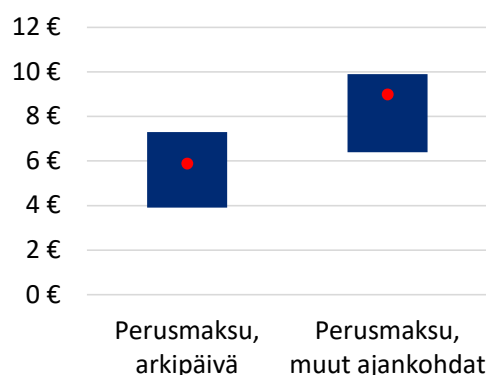
32,59 € (31,19 €), porrasvedolla vähintään 4 askelmaa tai parin käyttö

Vuoden 2023 enimmäishinnat olivat voimassa selvityksen tekohetkellä ja niitä on sovellettu seuraavan sivun viranomaisten maksamiin korvauksiin. Enimmäishinnat päivitetään vuosittain.

Viranomaisten maksamien korvausten korvausperusteet

- Viranomaisten maksamien korvausten korvausperusteissa on hyvin paljon vaihtelua viranomaisten välillä. Nykyiset hinnoittelumallit perustuvat pitkälti vanhaan taksa-asetukseen. Alla taulukko yleisimmistä maksuperusteista sekä hinnoista:

Korvausperuste	Vaihteluväli	Keskiarvo	Mediaani
Perusmaksu, arkipäivä	3,90-7,30 €	5,71 €	5,90 €
Perusmaksu, muut ajankohdat	6,40-22,73 €	9,89 €	9,15 €
Kilometrikorvaus, arkipäivä	1,00-2,00 €/km	1,68 €/km	1,73 €/km
Kilometrikorvaus, muut ajankohdat	1,00-2,50 €/km	2,01 €/km	2,16 €/km
Avustamislisä	4,00-17,27 €	13,52 €	15,44 €
Porraslisä	5,00-32,75 €	24,29 €	30,00 €
Paarillisä	28,00-34,55 €	30,18 €	29,90 €
Odotuslisä	40,00-56,00 €/h	47,21 €/h	45,84 €/h

Kuvissa on esitetty eri korvauksen vaihteluvälit ja mediaani

Viranomaisten maksamien korvausten korvausperusteet

Edellä mainittujen lisäksi korvausperusteita ovat:

- ▶ Minimimaksu
- ▶ Asiointikorvaus
- ▶ Siirtymäkorvaus
- ▶ Pyörätuolilisä
- ▶ Saattajalisä
- ▶ Päästökorvaus
- ▶ Aikakorvaus
- ▶ Invalidisä

Lisäksi yksittäisillä viranomaisilla saattoi olla vielä omia erillisiä korvausperusteitaan.

Viranomaisten maksamien korvausten korvausperusteiden esiintyvyys

Viranomaisia on 23, joista 22 hyvinvointialuetta sekä Kela. Korvausperusteet on saatu 16 viranomaiselta.

Koska kaikilta viranomaisilta ei ole tiedossa korvausperusteita, ovat esiintyvyydet vähintään-lukuja:

▶ Perusmaksu	14/23	(61 %)
▶ Km-korvaus	14/23	(61 %)
▶ Avustamislisä	14/23	(61 %)
▶ Porraslisä	13/23	(57 %)
▶ Paarilisä	12/23	(52 %)
▶ Odotuslisä	10/23	(44 %)
▶ Siirtymäkorvaus	7/23	(30 %)
▶ Asiointikorvaus	4/23	(17 %)
▶ Aikakorvaus	3/23	(13 %)
▶ Saattajalisä	3/23	(13 %)
▶ Minimimaksu	2/23	(9 %)
▶ Pyörätuolilisä	2/23	(9 %)
▶ Päästökorvaus	2/23	(9 %)
▶ Invalisä	2/23	(9 %)

Korvausperustetyyppien kuvaukset

- ▶ Perusmaksu: Kiinteä lähtömaksu, joka vaihtelee matkustajamäärästä ja matkustusajankohdasta riippuen.
- ▶ Kilometrikorvaus: Perusmaksun päälle lisättävä maksu, joka riippuu ajetuista kilometreistä.
- ▶ Avustamislisä: Peritään mikäli asiakas tarvitsee avustamista noutokohteesta autoon tai kuljetuksen päätepisteessä autosta sisätilaan ja kuljettaminen edellyttää autoa, joka täyttää kaluston esteettömyyttä koskevat taksiliikennelain vaatimukset.
- ▶ Porraslisä: Peritään mikäli asiakasta avustetaan avustamislisässä kuvatulla tavalla, sekä lisäksi vedetään käsivoimin tai erityisen CE-merkityn porraskiipijän avulla rakennuksen sisä- tai ulkoportaikossa.
- ▶ Paarilisä: Peritään mikäli asiakasta avustetaan paareilla ja kuljetus edellyttää paritaksin käyttöä.
- ▶ Odotuslisä: Voidaan periä kilometrikorvauksen sijasta, jos ajo liikenteen ruuhkautumisen tai muun vastaavan syyn takia on niin hidasta, että odotuslisä tulee kilometrikorvausta korkeammaksi, tai silloin kun asiakasta odotetaan tilauspaikalla hänen myöhästyttyään tai muualla matkustajan poistuttua ajoneuvosta kuljetuksen aikana.
- ▶ Minimimaksu: Vähimmäismaksu, joka veloitetaan vähintään kyydistä, vaikka kyydin arvo olisi muutoin minimimaksua pienempi.
- ▶ Asiointikorvaus: Rinnastettavissa odotuslisään. Maksetaan kun kuljettaja odottaa asiakasta hänen asiointinsa aikana, esimerkiksi ruokakauppaan.
- ▶ Siirtymäkorvaus: Korvataan taksinkuljettajalle silloin kun taksinkuljettaja ajaa pitkän matkan asiakkaan luokse.
- ▶ Pyörätuolilisä: Kuljetetusta pyörätuolista maksettava lisämaksu.
- ▶ Saattajalisä: Kun asiakas tarvitsee kuljettajan apua tavanomaista taksipalvelua enemmän lähtö- ja/tai kohdeosoitteessa. Saattajalisään ei oikeuta normaaliin taksipalveluun kuuluva asiakkaan avustaminen, kuten ostosten kantaminen esimerkiksi ulko-oven sisäpuolelle. Toimeksiantaja määrittää oikeuden periä lisän asiakkaan matkasta. Yhtä asiakasta kohden voidaan maksaa yksi saattajalisä.
- ▶ Päästökorvaus: Viranomaisen maksamana prosentuaalinen korotus maksettaviin korvauksiin. Perustuu ajoneuvon vähäpäästöisyyteen.
- ▶ Aikakorvaus: Perusmaksun päälle lisättävä maksu, joka riippuu matka-ajasta.

Viranomaisten hankkimien henkilökuljetusten valintaperusteet ja hinnoittelu

- ▶ Viranomaisten hankkimissa henkilökuljetuksissa valintaperusteina ovat olleet pitkälti palveluntuottajien tarjoamat hinnat tarjouskilpailuissa. Hinnan ohella myös laatutekijät ovat voineet olla pisteytyksen kohteina tai on voitu vaatia vähimmäismäärä referenssejä aikaisemmasta henkilökuljetuskokemuksesta.
- ▶ On myös viranomaisia, jotka ovat asettaneet hinnat valmiiksi, jolloin hankintapäätökset tehdään muilla perusteilla (esim. laatuperustein tai prosenttialennus tilaajan asettamista maksimihinnoista).
 - ▶ Laatuperusteita ovat esimerkiksi kuljettajien suorittamat taksiliikenteen erityisryhmien kuljettajakoulutukset, vaadittu pyörätuolipaikkojen määrä ajoneuvoissa, ensiapukoulutuksen suorittaminen, viittomakielen osaaminen, ajoneuvon turvakaiteet tai turvakahvat, kaluston ympäristöystävällisyys sekä vasteaikalupaus.
- ▶ On huomioitava, että koska hyvinvointialueet ovat aloittaneet toimintansa vasta vuoden 2023 alusta lähtien, monen hyvinvointialueen nykyiset henkilökuljetussopimukset ovat peruja vanhoilta sote-alueilta.
- ▶ Hinnoittelukäytännöt voivat johtaa myös siihen, että taksiyrittäjät tarjoavat resurssejaan alueille, joilta saa parhaan korvauksen. Tällöin esim. hyvinvointialueen reuna-alueella ei välttämättä ole esteettömiä ajoneuvoja yhtä helposti saatavilla kun maakuntakeskuksissa.

Kaluston hankintakustannukset

Palvelutaksit ry:n haastattelun perusteella pienten esteettömien ajoneuvojen hankintahinta on 60 000–70 000 euroa ja isojen esteettömien ajoneuvojen hankintahinta 90 000–100 000 euroa. Kummankin ajoneuvotyypin osalta kyse on polttomoottoriajoneuvosta. Edellä mainitut hankinta-arvot sisältävät myös esteettömien ajoneuvojen esteettömyyttä koskevat muutostyöt, jotka maksavat noin 20 000–30 000 euroa ajoneuvon koosta riippuen.

Ajoneuvon hankintahinnat taksiyrittäjälle voivat nousta erittäin korkeiksi, mikä voi edelleen vaikuttaa esteettömien ajoneuvojen saatavuuteen. Puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen direktiiviä noudatettaessa hinnat todennäköisesti nousevat näitäkin korkeammiksi. Myöskään tavalliset henkilöautotaksit eivät ole saaneet autoverosta alennusta, jos ne on rekisteröity 1.7.2022 jälkeen.

Asiakastyytyväisyys

Koska hyvinvointialueet ovat vastikään aloittaneet toimintansa, eikä hyvinvointialueilla ole välttämättä vielä omia hankintasopimuksia henkilökuljetuksia koskien, on tieto asiakastyytyväisyydestä vielä vähäistä. Työssä tehtyjen haastatteluiden kautta on kuitenkin saatu pintaraapaisu asiakastyytyväisyyteen.

Haastattelujen mukaan yleisimmät palautteet esteettömästä kalustosta koskevat kaluston saatavuutta, varustelua sekä kuljetushenkilöstön osaamista matkustajien erityistarpeiden suhteen, esimerkiksi pyörätuolin asianmukaista kiinnittämistä.

Kela-korvattavat taksimatkat ovat olleet käytössä jo pitkään, ja näistä saadaan vuosittain noin 10 000 palautetta. Eniten palautetta on kertynyt taksikyytien saatavuudesta. Ko. Kela-kyydeistä on tehty myös asiakaskysely keväällä 2023.

5. Yhteenveto esteettömyydestä kalustovaatimuksissa ja tunnistetut kehittämistarpeet

Yhteenveto - Sääntelyt ja standardit

Esteetön ajoneuvo on erityisesti pyörätuolia käyttävien henkilöiden kuljetusta varten rakennettu ja varustettu ajoneuvo, ja siinä on oltava pyörätuolipaikka.

Esteettömien ajoneuvojen sääntely on pääosin kansallista. Liikenne- ja viestintävirasto Traficomilla on ajoneuvolain perusteella mahdollisuus antaa määräyksiä esteettömistä ajoneuvoista. Tämän vuoksi esteettömien ajoneuvojen määräysten kehittäminen on joustavaa.

Standardit voivat olla vapaaehtoisia tai pakollisia. Standardit kuitenkin muuttuvat pakollisiksi, mikäli sääntelyssä viitataan standardiin.

Puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen direktiivi ei koske M1-luokan ajoneuvoja, jotka on erityisesti rakennettu tai muunnettu siten, että ajoneuvossa voi matkustaa yksi tai useampi henkilö pyörätuolissaan istuen.

Yhteenveto - Hyvinvointialueiden ja Kelan kilpailutukset sekä kalustovaatimukset

Hyvinvointialueet, kunnat ja Kela ovat esteettömien taksikuljetusten julkisia tilaajia. Hyvinvointialueet tekevät kuljetuspalveluhankintoja vammaispalvelulakiin (675/2023) sekä sosiaalihuoltolakiin (1301/2014) pohjautuen. Sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella Kela maksaa vakuutetuille korvausta sairauden hoitoon liittyvistä matkakustannuksista ja kuntoutukseen liittyvistä matkakustannuksista. Lisäksi kunnat hankkivat kuljetuksia esteettömillä ajoneuvoilla esimerkiksi oppilaskuljetuksia varten, mutta kuntien kilpailutuksia ei tarkasteltu tässä työssä.

Kalustovaatimukset ovat kilpailutuksissa pääosin yhtenäisiä. Viranomaisten välillä kalustovaatimuksissa on eroja lähinnä mitoissa. Erot ovat hyvin pieniä, enintään n. 10 % eroavaisuuksia toisiinsa nähden.

Viranomaisten maksamien korvausten korvausperusteissa on hyvin paljon vaihtelua viranomaisten välillä. Nykyiset hinnoittelumallit perustuvat pitkälti vanhaan taksa-asetukseen.

Hyvinvointialueilla, kunnilla ja Kelalla on erilaisia käytäntöjä kilpailutusten toteuttamiseen. Jotkin tilaajat ovat asettaneet enimmäishinnat. Tällöin kilpailutuksissa pärjää paremmin, mitä alemmalla alennusprosentilla liikennettä tarjoaa. Osalla tilaajista on puolestaan käytössään annetut hinnat ja kilpailussa voi saada lisäpisteitä esimerkiksi koulutuksen, kaluston ympäristöystävällisyyden ja vasteajan perusteella.

Esteettömän taksikaluston saatavuus on pääosin hyvää. Haasteita on hiljaisina aikoina syrjäisemmällä seuduilla. Tätä on parannettu paikoin luokseajokorvauksella.

Yhteenveto - Kaluston kustannukset ja asiakastyytyväisyys

Palvelutaksit ry:n haastattelun perusteella pienten esteettömien ajoneuvojen hankintahinta on 60 000–70 000 euroa ja isojen esteettömien ajoneuvojen hankintahinta 90 000–100 000 euroa. Kummankin ajoneuvotyypin osalta kyse on polttomoottoriajoneuvosta. Edellä mainitut hankinta-arvot sisältävät myös esteettömien ajoneuvojen esteettömyyttä koskevat muutostyöt, jotka maksavat noin 20 000–30 000 euroa ajoneuvon koosta riippuen.

Ajoneuvon hankintahinnat taksiyrittäjälle voivat nousta erittäin korkeiksi, mikä voi edelleen vaikuttaa esteettömien ajoneuvojen saatavuuteen. Myöskään tavalliset henkilöautotaksit eivät ole saaneet autoverosta alennusta, jos ne on rekisteröity 1.7.2022 jälkeen.

Tieto asiakastyytyväisyydestä on toistaiseksi vähäistä johtuen hyvinvointialueiden vasta aloitettua toimintansa. Palautetta on kuitenkin saatu kaluston saatavuudesta, varustelusta tai kuljetushenkilöstön osaamisesta matkustajien erityistarpeiden suhteen. Kela saa vuosittain noin 10 000 palautetta ja eniten palautetta on kertynyt nimenomaisesti taksikyytien saatavuudesta.

Tunnistettut kehittämistarpeet

Kalustovaatimukset sekä korvausperusteet

Esteettömien ajoneuvojen kalustovaatimukset koetaan sopiviksi. Toimijoiden haastatteluiden perusteella ei tunnistettu tarvetta määräysten kehittämiseksi. Osa haastatelluista toivoi kuitenkin kalustovaatimuksista malleja, joita voitaisiin hyödyntää kilpailutuksissa. Lisäksi on tunnistettu kaluston saatavuuteen liittyviä ongelmia, jotka liittyvät hallinnollisiin rakenteisiin koskien esimerkiksi korvausperusteita hyvinvointialueiden sekä Kelan välillä.

Kilpailun toimivuus

Koska useat tilaajat antavat kilpailutuksissa enimmäishinnat, on tilaajien rooli ja näkemys hintatasosta ja eri hintojen painotuksista keskeinen. KKV:n selvityksessä on nostettu esille mahdollisuudet kilpailun lisäämiselle ja useamman toimijan valinnalle alueelle. Mahdollisesti myös maantieteellisiä alueita voidaan pienentää. Lisäksi olisi perusteltua, että kunnat, hyvinvointialueet ja Kela kilpailuttavat liikennettä yhdessä, jolloin ei synny kilpailutilannetta kuntien, hyvinvointialueiden ja Kelan kuljetusten valitsemiselle. KKV:n selvityksessä on nostettu esille myös laatutekijöiden pisteyttäminen hintakilpailun rinnalla. Parhaiden käytäntöjen tunnistaminen ja hintatasojen arviointi tilaajittain voivat olla tärkeitä kehityskohteita tulevien kilpailutusten kannalta.

Ajoneuvon hankintahinnat taksiyrittäjälle voivat nousta erittäin korkeiksi, mikä voi edelleen vaikuttaa esteettömien ajoneuvojen saatavuuteen. Myöskään tavalliset henkilöautotaksit eivät ole saaneet autoverosta alennusta, jos ne on rekisteröity 1.7.2022 jälkeen.

Laatuvaatimuksia voi olla perusteltua arvioida myös käyttäjä- ja asiakastyytyväisyystutkimusten avulla. Tutkimuksilla voidaan selvittää myös asiakkaiden tärkeinä kokemia laatuvaatimuksia ja huomioida erityisesti näitä tekijöitä kilpailutuksissa.

